

د افغانستان په جگړه کې د پنځم کال لپاره د ملکی وگړو مرگ ژوبله په زیاتیدو ده

د ۲۰۱۲ کال د فبروري ۴ مه، کابل - په افغانستان کې د ملگرو ملتونو مرستندويه پلاوي (يوناما) نن په وسله واله جگړه کې د ملکی وگړو د ساتنې په هکله د ۲۰۱۱ کلني هغه رپورټ خپرولو په موقع چې د بشري حقونو لپاره د ملگرو ملتونو عالي کمیشنري په همکارۍ جوړ شوی دی، وویل چې ۲۰۱۱ کال په افغانستان کې د وسله والي جگړې پنځم کال دی چې د ملکی وگړو مرگ ژوبله په کې مخ پر زیاتیدو وه. د جگړې د خواوو د خوښي تکنیکونو کې بدلونونه په ۲۰۱۱ کې د ملکی وگړو د مرگ ژوبلې د ۸ سلنه زیاتیدلو لامل و.

يوناما په ۲۰۱۱ کې د ۳۰۲۱ ملکی وگړو مړینې مستند کړې چې په ۲۰۱۰ کال کې یې شمیر ۲۷۹۰ او د ۲۰۰۹ کال کې ۲۴۱۲ و. په تیرو پنځو کلونو کې په وسله واله جگړه کې د وژل شوو ملکی وگړو شمیر کال په کال زیات شوی دی چې د ۲۰۰۷ کال راهیسي ۱۱۸۶۴ ته رسېږي.

د افغانستان لپاره د ملگرو ملتونو د سرمنشي خانگري استازي يان کوبيش وویل: "افغان ماشومان، ښځې او نارینه په زیاتیدونکي توگه په دی جگړه کې وژل کېږي." هغه زیاته کړه: "افغان ملکی وگړو لپاره د دبيري اوږدې مودې راهیسي جگړه ډیره گرانه تماميږي. د جگړې خواوې باید هڅې دبيري زیاتي کړي تر څو ملکی وگړي وساتل شي او په ۲۰۱۲ کې یوځل بیا د ملکی وگړو مرگ ژوبله زیاته نه شي."

د دولت ضد عناصرو په ۲۰۱۱ کې د ملکی وگړو د مرگ ژوبلې د زیاتي برخې سبب گرځیدلې، او د تیرو کلونو څخه یې لا اړولې ده—یعني ۲۳۳۲ یا د ټولو هغو ملکی وگړو چې په جگړه کې وژل شوي، ۷۷ سلنه چې د ۲۰۱۰ په پرتله ۱۴ سلنه زیاتوالي څرگندوي. سربيره پر دی، ۴۱۰ د ملکی وگړو مړینې یا د ټولو ۱۴ سلنه د دولت پلوه ځواکونو د عملیاتونو له کبله منځ ته راغلي چې د ۲۰۱۰ کال په پرتله ۴ سلنه کموالي ښی. نور ۲۷۹ ملکی تلفات چې د ټولو ۹ سلنه جوړوي د جگړې د خواو هېڅ یو لوري ته نه دی منسوب شوی.

دغه بې ساری د ملکی وگړو تلفات د دولت ضد عناصرو له خوا د تکنیکونو د بدلون او د جگړې د خواو د تکنیکونو تأثیراتو کې د تغییر نتیجه ده. د دولت ضد عناصرو له تعبیه شوو چاودیدونکو توکو څخه زیاته او په لا پراخه کچه په ټول هیواد کې استفاده کړې، او لا زیات وژونکي او مهم خان وژونکي بریدونه یې تر سره کړي چې په نتیجه کې د لا زیاتو تلفاتو سبب گرځیدلې. دولت پلوه ځواکونو له خوا د هوايي بریدونو له کبله ملکی مرگ ژوبله کې په ۲۰۱۱ کال کې زیاتوالي راغلي، په داسې حال کې چې د هوايي بریدونو شمیر کم شوی دی او د ملکی وگړو مرگ ژوبلې کموالي دولت پلوه ځواکونو ته منسوبیږي.

رپورټ څرگندوي چې "د دولت ضد عناصرو له خوا استعمال شوي تکنیکونه افغان ملکی وگړي د زیاتي مرگ ژوبلې سره مخ کړي چې په ۲۰۱۱ کې یې په زیاتیدونکي توگه وژونکي تأثیرات درلودل. تعبیه شوي چاودیدونکي توکي په ۲۰۱۱ کې د افغان ماشومانو، ښځو او نارینه و د وژل کیدلو یواځیني او تر ټولو لویه طریقه وه چې د ۹۶۷ ملکی وگړو ژوند یې اخیستی چې په روانه جگړه کې د ملکی وگړو تقریباً دریمه برخه (۳۲ سلنه) جوړوي." د دولت ضد عناصرو د انسان په واسطه منفجریدونکي فشاري تعبیه شوو بمونو استعمال زیات کړی و چې د پرسونل ضد ماین په څیر کار کوي او هغه وخت چوي چې کله، د ماشومانو په شمول، کوم انسان پری پښه کېږدي او یا کومه واسطه پری وروځيږي.

د خان مرگي بریدونو له کبله د ملکی وگړو د مړینې کچه په افغانستان کې په څرگنده توگه لوړه شوی ده. په مجموع کې، ۴۵۰ تنه ملکی وگړي په خان مرگو بریدونو کې وژل شوي چې د ۲۰۱۰ کال په پرتله ۸۰ سلنه زیاتوالي ښی. که څه هم د ۲۰۱۰ په پرتله د خان مرگو بریدونو شمیر نه دی زیات شوی، خو د دی بریدونو بڼه بدله شوی او لا زیات پیچلي شوي او کله زیات خان وژونکي هم په یوه برید کې دخپل شوي او برید داسې طرح شوي چې د لا زیاتو ملکی وگړو د مرگ ژوبلې سبب شوي.

د دولت ضد عناصرو له خوا هدفمنې وژنې هم په ۲۰۱۱ کې زیاتي شوي دي. يوناما د هیواد په کچه ۴۹۵ هدفمنې وژنې ثبت کړي چې د ۲۰۱۰ کال په پرتله ۳ سلنه زیاتوالي ښی. والیان او ولسوالان، د محلي حکومت مأمورین او کارکوونکي او د ولایتي شورا گانو او سولي شوراگانو غړي او محلي او قومي مشران په دی ډول وژنو کې په نښه کړای شوي دي.

رپورټ وايي چې "د دولت پلوه ځواکونو په تکنیکونو کې هوايي بریدونه په ۲۰۱۱ کال کې د زیات شمیر ملکی افغانانو د وژنې لامل گرځیدلې" او په گوته کوي چې د ۱۸۷ ملکی وگړو وژل هوايي بریدونو ته منسوب شوي چې د ۲۰۱۰ په پرتله ۹ سلنه زیاتوالي ښی. د شپې له خوا عملیاتونو کې د دولت پلوه ځواکونو له خوا د ملکی وگړو د تلفاتو شمیر په ۲۰۱۱ کې ۶۳ ته راګوز شوي چې د ۲۰۱۰ په پرتله ۲۲ سلنه کموالي ښی.

د ۲۰۱۱ کال په اوږدو کې، يوناما د محلي پولیسو د کړنو او د ملکی وگړو پر ساتلو د دوی مؤثریت په هکله مختلف رپورټونه ترلاسه کړي دي. د کال په پای کې، زیاتو اړونده مراجعو ویلي چې هغه ځایونو کې چې محلي پولیس گمارل شوي، امنیت ښه شوی دی. خو په ځینو سیمو کې محلي پولیسو کې د بشري حقونو پیژندل شوي سرغړونکي شامل شوي، او د دوی تفکیک، تړینګ، قوماندې او کنټرول، څارنه او حساب ورکونه لا هم ضعیفه دي. يوناما په ۲۰۱۱ کال کې د محلي پولیسو له خوا په ځینو ولسوالیو کې د خلکو د بشري حقونو نقضول هم مستند کړی دی. د ډسمبر په میاشت کې په افغانستان کې نړیوالو امنیتي مرستندويه ځواکونو (آيساف) وویل چې دوی د داخله وزارت سره ځیني گامونه پورته کړي چې د محلي

پولیسو نظارت او حساب ورکونه ښه کړای شی. یوناما د دی اقداماتو هرکلی کوی او سپارښتنه کوی چی مخکی د محلی پولیسو د پراخولو څخه دی په بیړنی او بشپړه توگه دا تدابیر عملی کړای شی.

د یوناما رپورټ زیاتوی چی د ملکی وگړو د مرگ ژوبلی جغرافیایی توزیع کی، په ځانگړی توگه د ۲۰۱۱ کال په وروستی نیمایی کی، ښکاره توپیر راغلی. په جنوب کی د وسله والی جگړی د شدت د کمیدلو سره، جگړه په جنوب ختیځو، ختیځو او شمالی سیمو کی سخته شوی ده، چی په نتیجه کی د ملکی وگړو د وژلو زیات شمیر په دی سیمو کی وژل شوی دی.

د بشری حقونو لپاره د ملگرو ملتونو عالی کمیشنری، نیوی پبلی چی د مارچ په میاشت کی به په افغانستان کی د بشری حقونو په اړه انکشافات د بشری حقونو شورا ته وړاندی کړی وویل: "ډیره ویروونکی ده چی سری کوری چی د ملکی وگړو مرگ ژوبله کال په کال په زیاتیدو ده. د دی شمیرو معنی دا ده چی د افغانانو کورنی په رښتیا هم کړیږی. دا په طرفینو لازمه ده چی باید دا جریان ودروی او د داسی مرگونو مخه ونیسی."

د ۲۰۱۱ کال په ترڅ کی عادی افغانانو په خپل ورځنی ژوند کی د وسله والی جگړی له کبله په زیاتیدونکی توگه مزاحمتونه او اغیزی ولیدلی. جگړی او نا امنی په ۲۰۱۱ کال کی ۱۸۵۶۳۲ تنه افغانان بی ځایه کړل چی د ۲۰۱۰ په پرتله ۴۵ سلنه زیاتوالی ښی. زرگونه نورو افغانانو د خپل معیشت وسایل او شتمنی له لاسه ورکړی، او آزادی بی یا محدوده شوه یا ورڅخه واخیستل شوه، او غذا، روغتیایی پاملرنی او تعلیم ته بی لاسرسی متأثره شول. رپورټ څرگندی: "د ملکی وگړو د مرگ ژوبلی ثابتی کچی او د جگړی د طرفونو له خوا پراخه تهدیدونو او د دولت پلوه او دولت ضد ځواکونو زیاتیدلو، گن شمیر ملکی وگړی مستقیماً، او ډیری نور بی په غیر مستقیم ډول، د ستونزو د رابرسیره کیدلو، ویری او تشویشونو له لاری متأثره کړی دی."

د ۲۰۱۲ کال په پیل کی داسی وړاندیزونه او نظرونه راپیدا شول چی کیدای شی د سولی د مذاکراتو پر لوری مرسته وکړی. یوناما تأکید کوی چی د سولی په هر راز خبرو اترو کی باید تر ټولو لوړ لومړی توب په روانه جگړه کی د ملکی وگړو ساتنه وی، او په هره پایله کی چی د شخړی د حل سبب گرځی، پر داسی جدی او مؤثر اقداماتو کولو تأکید کوی چی د ملکی وگړو مرگ ژوبله ورسره کمه شی.

د یوناما د بشری حقونو د څانگی مشری جورجیت گنیا وویل: "د افغانانو لپاره د سولی مذاکراتو او پرمختگ ارزښت او اعتبار به په دی کی وی چی د ملکی وگړو مرگ ژوبله کمه شی او په رښتینی ډول امنیت کی ښه والی راشی، په ځانگړی توگه په نا امنه سیمو کی. هغی زیاته کړه: "یواځی د سولی د پروسی په جریان کی او تر هغوی وروسته د ملکی وگړو د ساتنی په موخه تدابیرو د زیاتولو له لاری ممکنه ده چی د افغانو ماشومانو، ښځو او نارینه و مرگ ژوبله ودرویل شی."

د افغان ملکی وگړو ځینی بیانونه او څرگندونی

د سهار ۱۱ بجی او ۴۵ دقیقی وی چی ما د چاودنی آواز واوریده. یو څو دقیقی وروسته زما میرمنی زما موبایل ته زنگ راوواوه. هغه ډیره نا راحته وه او په خبره پوهیدل بی ستونزمن وو. هغی راته وویل هغه مهال چی چاودنه وشوه زما ۱۴ کلن ځوی هلته د یخ اخیستلو لپاره تللی و. هغی وویل چی د هغه وینه بی پر سرک ولیده خو نه پوهیږی چی هغه به چیرته وی. زه روغتون ته ولاړم. په زخمیانو او مرو کی می د لږ وخت اتون وروسته د هغه مری پیدا کړ. یوه پارچه بی سر کی لکیدلی وه. زه بی هوښه شوم او بیا ملگرو کور ته وری وم. زما د ځوی مرگ ما او زما میرمن وژنی. ما یواځی همدا یو ځوی درلود.

- د بلخ ولایت د مزار شریف د دشت شور په سیمه کی د تعبیه شوو چاودیدونکو توکو په یوه چاودنه کی د یو وژل شوی هلک د پلار وینا، د ۲۰۱۱ کال د جولای ۲۰.

زه یو ښوونکی بم او زه له کلی څخه دی لپاره د ولسوالی مرکز ته راغلم چی خپل معاش واخلم. کله چی بیرته راوگرځیدم، هلته د طالبانو او افغان ملی اردو او آیساف ځواکونو تر منځ جگړه وشوه. یوه جیب الوتکه راغله او د طالبانو پر خوا بی بمباری وکړه خو هغی دوه کورونه هم وویشتل. زه ډیر سخت تپی شوی وم او هغه مهال چی زه د یو کور سره نژدی وم، می لیدل چی نور ۱۳ تنه هم په هغه کور کی تپیان شوی دی.

-- د کنړ ولایت د غازی آباد ولسوالی کی د ۲۰۱۱ کال د اکتوبر پر ۲۰مه د یو هوایی برید یو تپی شوی قربانی.

چاودنی زه او ځینی نور مسافرین له تکسی څخه بهر وغورزول. زما څخه وینه روانه وه خو بی هوښه نه وم. ډاکترانو ویل چی زما سر تپی شوی خو کوم خطر نه شته. زما په ټول وجود کی گن شمیر تپونه شته چی د اوسپنی د پارچو له امله غوڅ شوی. زما تکسی چی زما لپاره د روزگار یواځینی وسیله وه په بشپړه توگه تخریب شوی. زه نه پوهیږم چی څه وکړم. آیا څوک ماسره مرسته کولای شی چی جوړ بی کړم؟ زه ۸ ماشومان او عیال لرم او مشر بی له ۱۴ کلونو څخه کم دی، چی باید ډوډی ورکړم. زه نه پوهیږم چی اوس څه وکړم. په عین حال کی تر اوسه پوری می ۲۰۰۰۰ افغانی (۴۴۴ ډالره) په خپل علاج مصرف کړی. زه غواړم یاغیانو ته ووايم چی د بی گناه خلکو وژنی دی ودروی. دا د اسلامی اصولو خلاف دی.

د کندز ولایت د کندز په ښار کی د ۲۰۱۱ کال د جون د میاشتی د ۱۹ نیتی د خان مرگی برید یو تپی.

زما ورور ما ته وویل چی د ملی اردو سرتیرو د هغه پر موټر بزی وکړی او ممکن ۲۰۰ بزه به بی پری کړی وی. مخکی له دی چی زما ورور وکړای شی چی خپل موټر د یو دیوال شا ته پناه کړی یو کولی پر موټر ولکیده او زما لور بی ووژله. هغه صرف ۵ کلنه وه. په موټر کی یواځی زما ورور او ۶ ماشومان ناست وو او تر ټولو مشر ماشوم له ۷ کالو څخه کم و. زه نه پوهیږم چی د ملی اردو سرتیرو ولی په موټر بزی کولی په داسی حال کی چی هغوی څو دقیقی وړاندی موټر تلاشی کړی و. د دی کار لپاره هیڅ دلیل موجود نه و. موټر بیخی خوابدی او نا امیده یو. که دی خلکو ته سزا ورنه کړای شی نو هر څه به پپیش شی.

-- د یوې ۵ کلنې نجلۍ پلار چې د افغان ملي اردو سرتیرو له خوا یوې پوستې سره ووېشل شوه، د پکتیا ولایت د گردیز ښار، د ۲۰۱۱ کال د نومبر ۱۷مه.

د یوناما د ۲۰۱۱ کال د ملکی وگړو د ساتنې کلنی رپورټ د جگړې خواو ته لاندې سپارښتنې وړاندې کوي:

د دولت ضد عناصرو ته

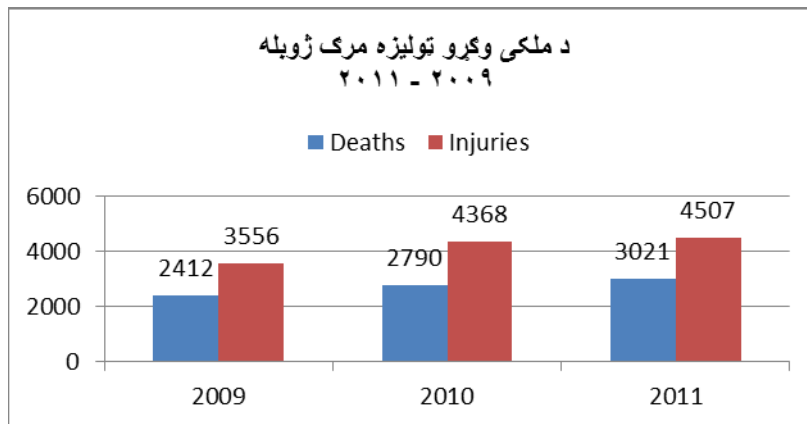
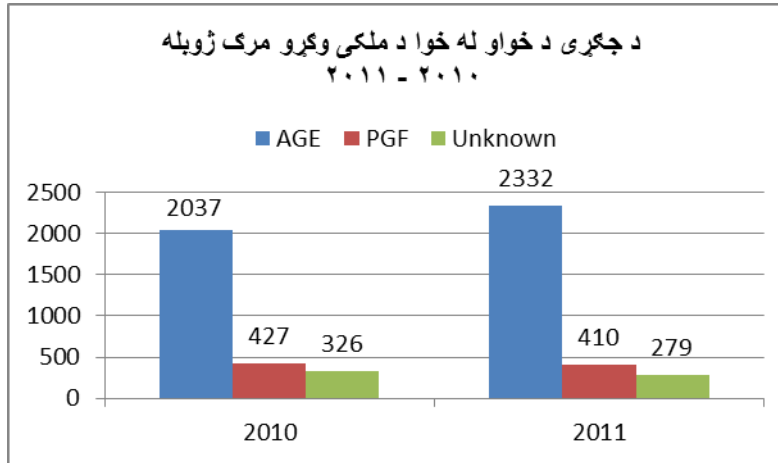
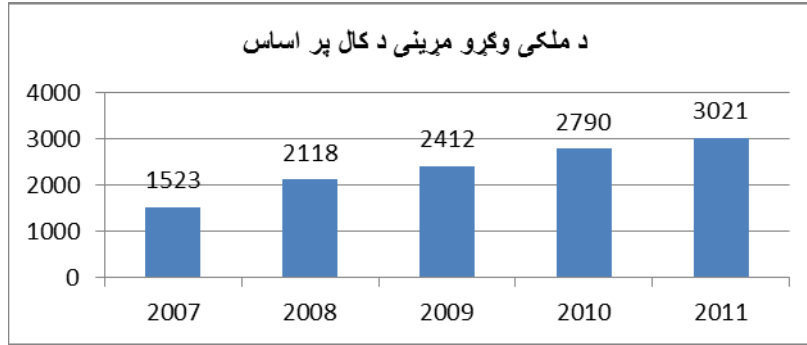
- د نړیوالو بشر دوستانه قوانینو متابعت دی وکړی، او د تفکیک، تناسب او احتیاطي تدابیرو د نیولو اصول دی مراعات کړی، او د ژوند حق دی وساتي.
- د فشاری تعبیه شوو چاودیدونکو توکو استعمال دی ودروی، خپل غړی دی د داسې شیانو له استعمال څخه منع کړی او د بی تفکیکه او غیر مجاز وسلو د استعمال د منعی په برخه کی دی علناً تعهد ښکاره کړی.
- د ملکی وگړو په نښه کول او بی تفکیکه توگه د ځان وژونکو بریدونو تر سره کول دی ودروی چې د ښځو او ماشومانو په شمول ملکی وگړو ته زیان رسوی، او هغه او امر دی بیرته وگرځوی چې پر ملکی وگړو بریدونو او د هغوی د وژلو جواز ورکوی، او د "ملکی" وگړو لپاره دی هغه تعریف وکاروی چې د نړیوالو بشر دوستانه قوانینو سره برابر وی.
- د عبادت پر ځایونو دی، لکه جوماتونه، چې د نړیوالو بشر دوستانه قوانینو له مخی مصوون ځایونه دی، حملی ودروی.
- داسی لایحه او هدايات دی صادر کړی چې د دوی غړو ته د ملکی وگړو د مرگ ژوبلی څخه د ساتنې لارښونه کوی او هغه غړی چې ملکی وکړی وژنی یا ټپي کوی، د هغوی څخه دی حساب وغوښتل شی.

د افغانستان حکومت ته

- د دی لپاره چې افغان امنیتي ځواکونو له خوا د ملکی مرگ ژوبلی ټولو پېښو پر وخت او دقیقه څارنه او تعقیب وشي، د آیساف د ملکی وگړو د مرگ ژوبلی د له منځه وړلو د ټیم په څیر دی په افغان ملي اردو کی دی یو ټیم جوړ کړی، تر څو د ملکی وگړو ساتنه، حساب ورکونه، ترمیمی تدابیر او جبران لا ښه کړای شی.
- ډاډمنه دی کړی چې ټولو ځواکونو ته د قوی د تدریجی زیاتولو، تاکتیکنو او د وژونکی ځواک د استعمال بدیل په برخه کی تریننگ ورکړی. د امنیتي پوستو او کاروانونو د سمو پروسیجرونو د تطبیق او ورڅخه د خلکو د خبرداری په موخه دی د عامه پوهاوی خدمات وړاندی کړی .
- ټولو افغان ملي امنیتي ځواکونو (ملي اردو، ملي پولیس، سرحدی پولیس، محلی پولیس او نور) ته دی د نړیوالو بشر دوستانه قوانینو او بشري حقونو قوانینو په ټولو برخو کی روزنه ورکړی او ډاډمنه دی کړی چې دا ډول روزنه لازمی وگنل شی او د افغان ملي امنیتي ځواکونو د تریننگ د پروگرام برخه وگرځی.
- د افغان محلی پولسو د جلب او جذب، تزکیې، څارنی او حساب ورکونی میکانیزمونه دی ښه کړای شی تر څو د دوی او نورو محلی دفاعی ځواکونو له خوا چې د حکومت تر کنترول لاندی دی، د بشري حقونو څخه سرغړونی او جرایمو مخنیوی وشي او د پېښیدو په صورت کی مناسب چلند ورسره وشي .

نړیوالو امنیتي ځواکونو ته

- د ټولو نظامی عملیاتونو، په ځانگړی توگه هوایی بریدونو، د پلان جوړولو او عملی کولو په جریان کی د ملکی وگړو د وژلو او ټپي کیدلو او د ملکی شتمنیو د خساری د مخنیوی په موخه دی د ټولو طرز العملونو او هداياتو بیا کتنه وکړی.
- د ملکی تلفاتو د مخنیوی، د ملکی وگړو د ژوند د اخلال د کمولو او د هغوی د شتمنیو د خوندي ساتلو لپاره دی د آیساف د قوماندان اراده عملی شی، د ۲۰۱۱ کال د ډسمبر د لومړی نیټی د "شپي له خوا د عملیاتو تکنیکی هدايات" دی په بشپړه توگه عملی کړی، د محلی مشرتابه سره دی تر ممکنه بریده تر عملیاتو د مخه، د عملیاتو پر مهال او هم وروسته، معلومات شریک کړی، او ملي امنیتي ځواکونه دی تشویق کړی چې د داسی عملیاتو مشری وکړی.
- شفافیت او حساب ورکونی ته دی وده ورکړی، د جبران طرز العملونه دی اصلاح کړی، او د اغیزمن شوو ملکی وگړو او ټولنو سره د لا ښو اړیکو ټینگولو لپاره دی په بیړنی توگه د هغو پېښو په اړه چې د ملکی مرگ ژوبلی سبب شوی، د ارزونی د ټیم (JIAT) موندنی په عامه سطحه خپری کړی .
- د افغانستان حکومت سره دی څومره ژر چې کیدای شی، داسی اقدامات عملی کړی چې د افغان محلی پولیسو کړنی او د هغوی نظارت او حساب ورکونه او د ساحی په کچه مانیتورنگ او لارښونه کی ښه والی راشی، او ټولی هغه ډلی دی بیرته منحل کړی چې د محلی دفاعی ځواک په توگه د حکومت تر ولکی بهر فعالیت کوی.



د ایډیټرانو لپاره یادونه:

د وړاندې معلوماتو لپاره مهرباني وکړئ په لاندې پته اړیکه ونیسئ:

د سټراټیژیکو روابطو او د ویاډ واحد

په افغانستان کې د ملگرو ملتونو مرستندویه پلاوی (یوناما)

د رسنيو د اړيکو تفصيل آنلاین دلته وگورئ: <http://unama.unmissions.org>

د يوناما وياندان:

+ 93 (0) 797 662 503 اعلی نیلاب مبارز:

+ 93 (0) 797 662 504 ښاغلی نظيف الله سالارزی:

+ 93 (0) 700 250 358 ښاغلی جان مک نارتین:

United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA), Kabul, Afghanistan
All media contact details are online at: <http://unama.unmissions.org>